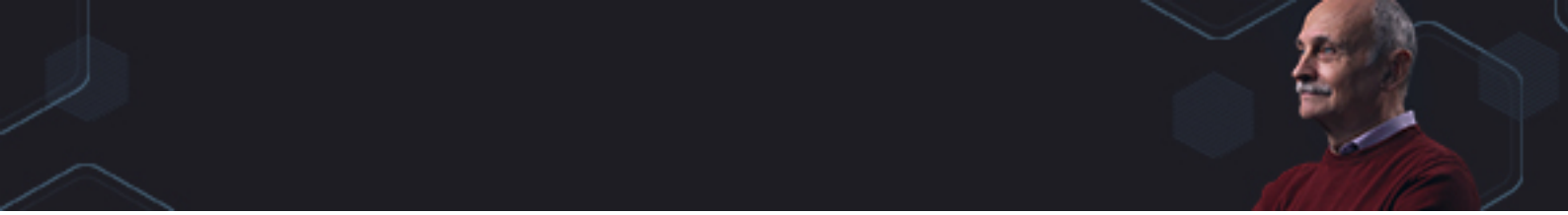

# Бухгалтерський облік: основи

# Бухгалтерські рахунки

Добрий день, дорогі друзі!

Пропоную вам курс **«Справжній бухоблік»**, з якого ви дізнаєтеся про всі таємниці бухгалтерського обліку і, власне, навіщо він потрібен та як його ефективно вести.

Але, чесно кажучи, якщо ви вже станете бухгалтером, то для вас курс навчання не закінчиться ніколи... :)

## Бухгалтерський облік — що це?

Якщо просто — бухгалтерський облік це дзеркало, яке відображає зміни економічного стану підприємства та його підсумки на будь-який момент часу.

Певні підсумки бухобліку знаходять своє місце у фінансовій звітності підприємства. Про неї я розповім в окремій темі. А зараз просто зазначу, що для наочності та однакового розуміння всіма користувачами фінзвітності всі її показники систематизовано, тобто розкладено по певних поличках. Я маю на увазі розписано. Причому у національній одиниці вартості, тобто гривні.

## Рахунки бухгалтерського обліку

Узагалі-то кожне підприємство здатне було б вигадати свої власні облікові показники, але в такому разі користувачам доводилось би щодо кожного підприємства заглиблюватися в його унікальну облікову систему. А бухгалтеру на новому для нього підприємстві доводилось би перенавчатись...

Тому ані склад, ані назви зазначених поличок — показників вигадувати не потрібно. Як то кажуть, усе вже вигадано до нас!

Вони затверджені як План рахунків.

План рахунків є таблицею, в якій наведені код, назва та сфера застосування кожного бухгалтерського рахунка.

Наприклад, синтетичний рахунок 10.

| Код | Назва | Сфера застосування |
|---|---|---|
| 10 | Основні засоби | Усі види діяльності |

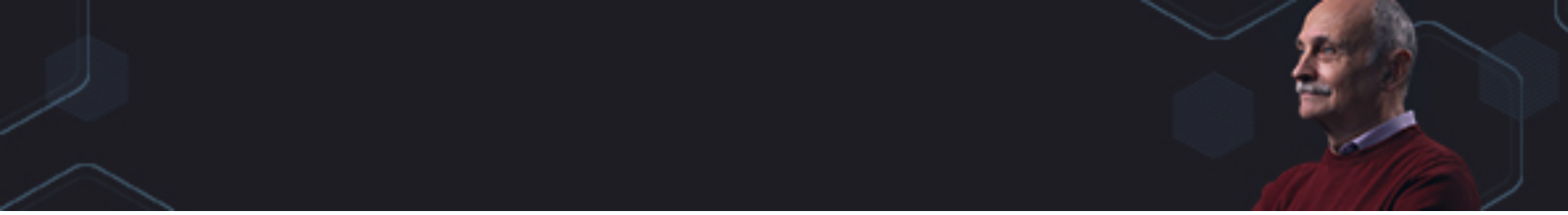

**Звертаю вашу увагу.** Призначення та порядок ведення рахунків встановлені Інструкцією про застосування Плану рахунків. До цієї Інструкції я ще повернуся.

Певні категорії підприємств можуть застосовувати спрощений План рахунків. Зазначу, що для застосування в державному секторі затверджено свій План рахунків. Свої рахунки має і банківська система.

## Класи рахунків

Формально робота бухгалтера починається зі здійснення записів за бухгалтерськими рахунками. Проте перш ніж заглиблюватись у правила застосування рахунків, скажу про встановлену класифікацію цих рахунків. Бухгалтерські рахунки згруповано в 10 класів. Кожен клас уключає бухгалтерські рахунки, призначені для обліку показників однакового економічного характеру. Я вже згадував про фінзвітність. Так-от: бухгалтерська інформація, що накопичується на рахунках, певним чином формує показники фінансових звітів. Так-так, у бухгалтерії все пов’язано між собою!

**Дивіться:** бухоблік забезпечує будь-який потрібний користувачу бухгалтерської інформації рівень деталізації. Найдрібніші подробиці зафіксовані в аналітиці. Дані однакового характеру узагальнюють на синтетичних рахунках. Максимально узагальнена інформація в розрізі статей фінансової звітності дає максимально загальну картину фінансового стану підприємства.

І навпаки. Показник кожної статті фінзвітності можна розкласти на певні складові в розрізі окремих рахунків. А показники останніх можна підтвердити записами аналітичного обліку і кінець кінцем — первинними підтверджуючими документами (як то кажуть — первинкою).

Чесно кажучи, об’єднання рахунків у класи — це певна умовність, адже бухгалтер із класами рахунків як такими майже не оперує, а використовує в обліку синтетичні рахунки, а за необхідності більшої деталізації — субрахунки, на які поділяються синтетичні рахунки. Проте знання класів рахунків дозволяє початківцю краще зорієнтуватись у призначенні певного бухгалтерського рахунка.

Класи позначено номерами з 1 по 10.

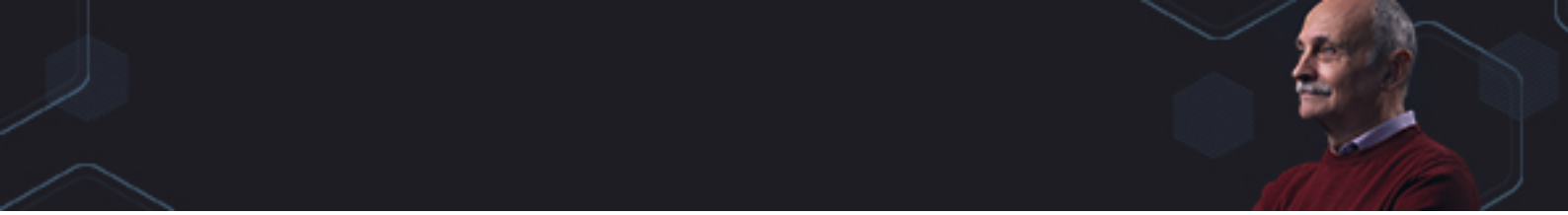

Рахунки класів 1, 2, 3 формують актив Балансу.
Рахунки класів 4, 5 і 6 формують пасив Балансу
За даними цих рахунків складають також Звіт про рух грошових коштів і Звіт про власний капітал.
Рахунки класів 7, 8 і 9 використовують для складання Звіту про фінансові результати
Рахунки всіх класів, окрім 8, за наявності відповідних об'єктів обліку обов'язкові для підприємств. А рахунки класу 8 вони мають право використовувати на власний розсуд.
Рахунки класу 0 потрібні для складання Приміток до фінансової звітності. Позабалансові рахунки відрізняються особливим порядком ведення, але про це пізніше.

## Бухгалтерський рахунок — що це?

Балансовий бухгалтерський рахунок — це двостороння табличка, тобто нагадує поличку, що складається з двох взаємопов'язаних — лівої та правої — шухлядок, в кожну з яких бухгалтер складає певні суми. Складає — означає записує...

При цьому:
— ліву сторону таблички називають дебетом рахунка (з латин. — він отримав);
— праву сторону таблички називають кредитом рахунка (з латин. — він вірить).

**Одразу ж зазначу**: на відміну від балансових, позабалансові рахунки класу 0 — односторонні. Тобто мають по одній шухлядці. Повернусь до цієї їх особливості у відповідному уроку.

## Про що каже номер рахунка?

На наведеному прикладі синтетичного рахунка 10 «Основні засоби» ви побачили, що такий рахунок позначений певним двозначним номером та має власну назву, яка визначає його призначення.
Візьму для прикладу номер іншого рахунка — 20 «Виробничі запаси».

Як бачите, у номері бухгалтерського рахунка, що складається з двох цифр, перша цифра (у цьому разі — 2) — вказує, до якого класу рахунків належить синтетичний рахунок.

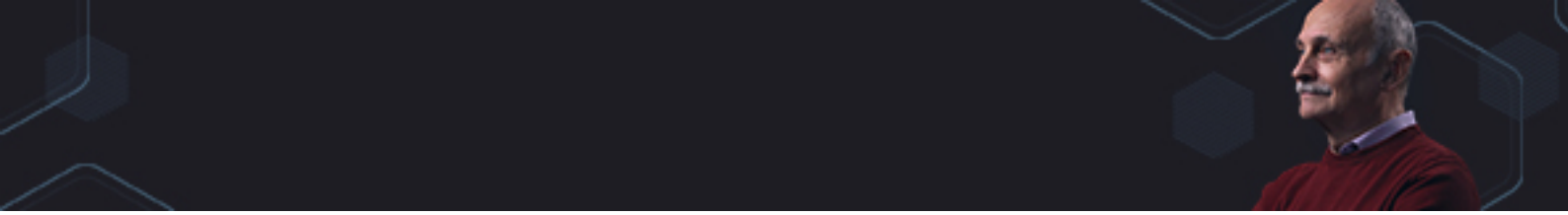

## Синтетичні рахунки

На синтетичному рахунку в грошовому вираженні узагальнюють дані за однорідними групами бухгалтерського обліку.

Наприклад, згаданий клас рахунків 1 «Необоротні активи» для обліку певних однорідних груп необоротних активів містить синтетичний рахунок 10 «Основні засоби», про який я вам казав, а також рахунок, скажімо, 12 «Нематеріальні активи»... І так далі — аж до рахунка 19 «Гудвіл».

А от у класі 2 «Запаси» для обліку певних однорідних груп запасів, окрім згаданого рахунка 20 «Виробничі запаси», також є інші рахунки аж до 28 «Товари».

**Одразу заспокою:** мине дуже короткий час роботи бухгалтером — і вам вже не знадобиться згадувати назву рахунка. Як і інші бухгалтери ви будете оперувати тільки номером... :) Зрештою завжди можна зазирнути до Плану рахунків...

## Субрахунки

Як я вже казав, синтетичний рахунок можна деталізувати. Для чого? Візьмемо, наприклад, виробничі запаси — це і сировина, і пальне, і тара, і ще багато чого іншого. Усі ці запаси, що використовуються підприємством, в обліку слід розмежувати.

Адже цеглу разом із бензином обліковувати нелогічно! Згодні? Попри те, що як те, так і інше — виробничі запаси! Для їх відокремлення синтетичний рахунок 20 деталізуєте: для цегли відкриваєте субрахунок 201 «Сировина й матеріали», а для пального — субрахунок 203 «Паливо». Обидва ці субрахунки (а також за потреби й інші) належать до рахунка 20.

Зазначу, в цих тризначних номерах субрахунків:

— старша цифра «2» — це номер класу рахунків;

— друга цифра «0» визначає номер синтетичного рахунка «20»;

— молодша цифра «1» та «3» відповідно визначає номер субрахунку.

**Звертаю вашу увагу на такі важливі обставини.**

Безпосередньо в Плані рахунків субрахунки не визначені. Вони встановлені Інструкцією про застосування Плану рахунків, керуючись якою ви можете обрати необхідні для ведення бухгалтерського обліку субрахунки.

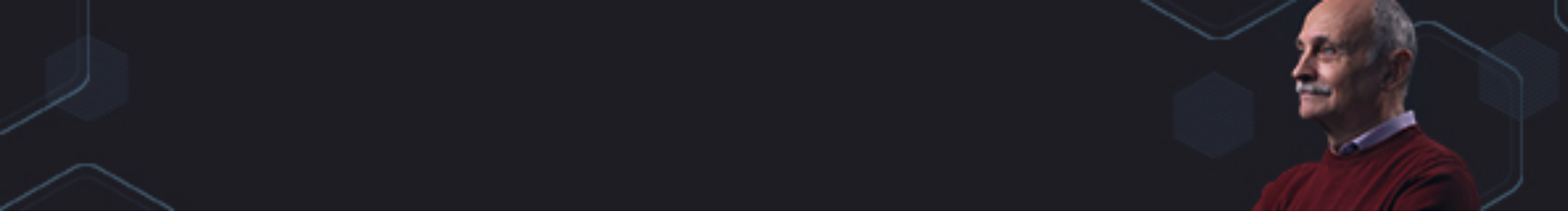

**Інструкція про застосування** Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291

Такі субрахунки називають рахунками другого порядку. Але і другий порядок, у свою чергу, можна ще деталізувати ...

Зверніть увагу також на таке. Якщо ви на певному синтетичному рахунку відкрили субрахунки, то конкретні об'єкти обліку будуть знаходитись на цих субрахунках, а показники синтетичного рахунка ви зможете отримати як узагальнення показників усіх субрахунків синтетичного рахунка.

## Аналітичні рахунки

Ідемо далі. А точніше — глибше... Як відомо, пальне — це і бензин, і дизпаливо, і газ. Так-от, щоб мати детальну інформацію про кожний різновид пального в управлінських, контрольних або аналітичних цілях, ведіть аналітичні рахунки.

Аналітичні рахунки або рахунки третього порядку деталізують зміст синтетичних рахунків та їх субрахунків. Головне тут от що: на аналітичному рахунку відображають дані щодо окремих видів майна, зобов'язань і господарських операцій не лише в грошових, а і в натуральних або трудових вимірниках.

Наприклад, до субрахунку 203 «Паливо» ви можете відкрити аналітичні рахунки із зазначенням кількості та марок пального:

- 2031 «Паливо»/Бензин;
- 2032 «Паливо»/Газ
- тощо.

## Як працює бухгалтерський рахунок

Як я говорив на початку цього уроку, бухгалтерський облік відображає зміни економічного стану підприємства та його підсумки на будь-який момент часу.

Так-от. Зміни економічного стану підприємства відбуваються в результаті господарських операцій. Тобто до проведення певної господарської операції об'єкти бухгалтерського обліку на певних рахунках мали одне значення, а після її проведення — інше. Тобто облік повинен демонструвати, так би мовити, як було і як стало. :)

При цьому, як ви розумієте, значення показника бухгалтерського рахунка може змінюватися.

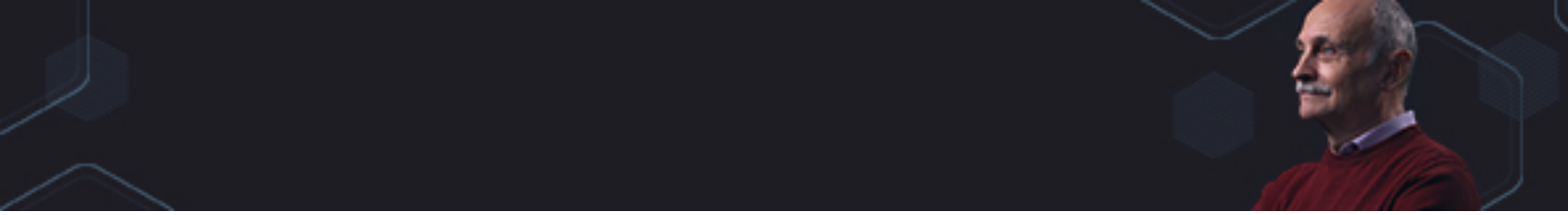

## Подвійний запис

Для наочного відображення змін показників на бухгалтерських рахунках, зокрема, і був вигаданий так званий принцип подвійного запису, який передбачає наявність двох сторін у кожного балансового бухгалтерського рахунка. Як ви вже знаєте, ту сторону рахунка, яку пишуть зліва, називають дебетом, а ту, яку пишуть справа, — кредитом.

При цьому одна сторона рахунка призначена для записів збільшення, а інша — для записів зменшення.

А тепер, не заглиблюючись у термінологію, зверну вашу увагу на те, що бухгалтерський рахунок — із його двома сторонами — працює так же, як ваги із двома чашками: вони визначають різницю між гирями на чашках. Тобто різницю між дебетом і кредитом рахунка. І навпаки. Таку різницю називають «сальдо рахунка». Сальдо перекладається як залишок, проте всі подробиці щодо визначення сальдо у процесі обліку протягом певного часу я наведу згодом.

Можливо, це здасться вам банальним, але скажу: якщо за дебетом і за кредитом рахунка ви відобразите одне й те ж число, то величина балансового показника за таким рахунком не зміниться. Це сальдо рахунка.

## Активні та пасивні рахунки

Зрозуміло, що це — певна умовність, *але запам'ятайте*: більшість синтетичних рахунків є або активними, або пасивними.

Активні рахунки формують актив Балансу.

Пасивні рахунки формують пасив Балансу.

Є ще декілька рахунків, які називають активно-пасивними. Але оскільки такий їх характер є усього лише певним поєднанням в одному рахунку двох можливостей — за необхідності виконувати функції активного, а за необхідності пасивного — спочатку скажу про суто активні та про суто пасивні рахунки.

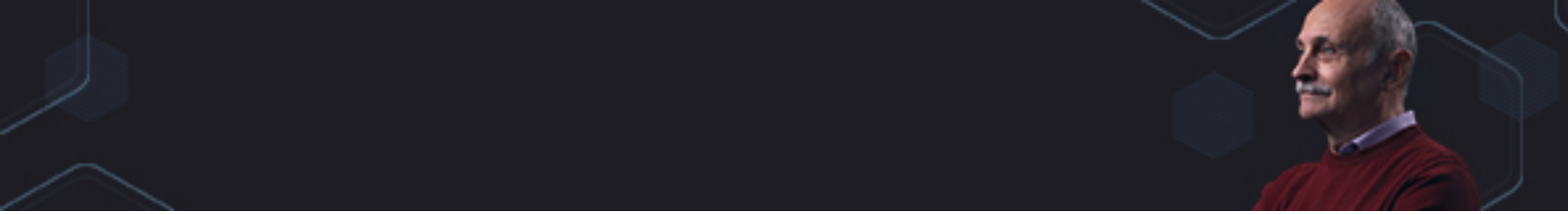

## Практичні приклади

Давайте вже перейдемо від теорії до практики!

1. *На банківський рахунок підприємства надійшли гроші від контрагента в сумі 5000 грн.*
2. *Підприємство погасило банківський кредит у сумі 1000 грн.*

Дивіться.

Для обліку таких коштів призначений активний рахунок 31 «Рахунки в банках». Це — активний рахунок.

Зарахування (тобто надходження) спричиняє збільшення суми коштів на поточному рахунку, тому 5000 грн. запишіть у дебет рахунка 31.

Списання спричиняє зменшення суми коштів на поточному рахунку, тому 1000 грн. запишіть у кредит рахунка 31.

Як бачите, за дебетом активного рахунка 31 ви відобразили збільшення, а за кредитом — зменшення суми коштів на поточному рахунку підприємства в банку.

1. *Підприємство отримало від банку короткостроковий кредит 7000 грн.*
2. *Підприємство погасило перед банком борг за короткостроковим кредитом 1000 грн.*

Дивіться, як вам відобразити це в обліку.

Для обліку розрахунків за кредитами банків призначений, зокрема, рахунок 60 «Короткострокові позики». Це пасивний рахунок.

Отримання кредиту спричиняє збільшення боргу перед банком, тому 7000 грн. занесіть у кредит рахунка 60.

Погашення кредиту спричиняє зменшення боргу перед банком, тому 1000 грн. занесіть у дебет рахунка 60.

Як бачите, з пасивним рахунком усе навпаки: за кредитом пасивного рахунка 60 ви показали збільшення заборгованості перед банком, а за дебетом — її зменшення.

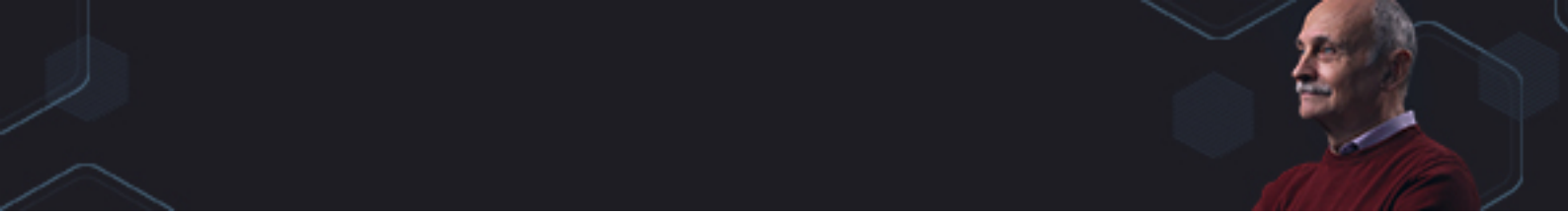

# Звітний період, обороти та сальдо рахунка

Сьогодні почну з такого.

Часто бухгалтери для кращого розуміння ситуації, коли певна сума спочатку збільшила показник певного рахунка, а потім зменшила його, асоціюють з тим, що кошти, так би мовити, пройшли через цей рахунок.

І для цілей складання фінансової звітності іноді важливо визначити не сальдо рахунка, тобто фіксований залишок на ньому на певну дату, а саме те, які суми, так би мовити, «провернулися» за дебетом або кредитом рахунка за певний період часу.

Зазвичай у бухобліку підсумовують показники за календарний місяць, квартал та рік. Мінімально — календарний місяць.

Трохи термінології, щоб ви краще порозумілися з досвідченими колегами.

Сальдо, яке утворилося за дебетом, називають дебетовим. За кредитом — відповідно кредитовим.

Сальдо, яке дорівнює нулю, так і називають — нульовим.

Сальдо на початок періоду — станом на початок першого його дня — називають початковим. На кінець останнього дня періоду — кінцевим.

Суму записів протягом періоду за певним рахунком називають оборотом за рахунком. За дебетом рахунка — дебетовим оборотом, за кредитом рахунка — кредитовим оборотом.

У принципі, сальдо за рахунком можна розрахувати та побачити в будь-яку мить, але в реальності прийнято підбивати підсумки насамперед саме за місяць.

Звісно, якщо ви будете користуватись будь-якою бухгалтерською програмою, то можете про це особливо не замислюватись.

Але щоб ви краще розуміли, що і звідки береться, наведу формули.

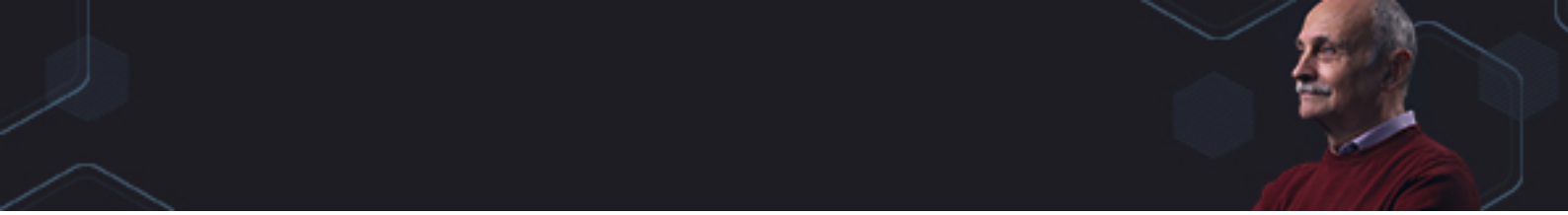

Активний рахунок
Сальдо кінцеве (обов'язково дебетове) =
сальдо початкове + оборот дебетовий - оборот кредитовий

Пасивний рахунок
Сальдо кінцеве (обов'язково кредитове) =
сальдо початкове + оборот кредитовий - оборот дебетовий

## Активно-пасивні рахунки

Під час минулого уроку я обіцяв розповісти вам про активно-пасивні рахунки.

Активно-пасивні рахунки — це переважно рахунки для обліку розрахунків. Вони потрібні для того, щоб за такими рахунками бачити окремо залишок за дебетом, а окремо — за кредитом. Тобто щоб ці залишки, як кажуть бухгалтери, не «згорталися» один з одним.

Практична користь — щоб, наприклад, заборгованість одного контрагента перед підприємством не змішувалася із заборгованістю підприємства перед іншим контрагентом. Тобто щоб такі заборгованості не маскували одна одну.

До таких рахунків належать, зокрема, рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» і 68 «Розрахунки за іншими операціями».

Звертаю увагу на такий практичний момент.

За активними рахунками кінцеве дебетове сальдо попереднього місяця переходить на наступний місяць як початкове (вступне) — звісно, в дебет рахунка.

За пасивними рахунками кінцеве кредитове сальдо попереднього місяця переходить на наступний місяць як початкове (вступне) — звісно, в кредит рахунка.

Так от. На відміну від активних та пасивних рахунків за активно-пасивним рахунком два сальдо з попереднього місяця в наступний переносіть окремо: кінцеве дебетове — у дебет як початкове дебетове, а кінцеве кредитове — у кредит як початкове кредитове.

Щоб краще зрозуміти, що таке активно-пасивний рахунок і як його вести, наведу приклад.

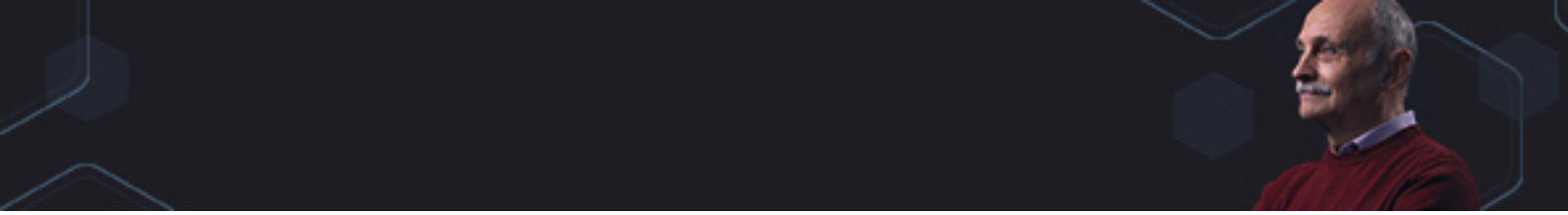

**Приклад 1**

*Наприклад, підприємство видало під звіт працівникам:*
*— Шевченку — 800 грн.,*
*— Петренку — 500 грн.*
*На відрядження вони витратили:*
*— Шевченко — 1450 грн., тобто більше, ніж ви йому видали;*
*— Петренко — 200 грн., тобто менше, ніж ви йому видали. Петренко економний, буть як Петренко... :)*

Видано під звіт:
Шевченку — 800 грн.
Петренку — 500 грн.

Витрачено:
Шевченком — 1450 грн.
Петренком — 200 грн.

Облік розрахунків з підзвітними особами ведуть на субрахунку 372.

Дивимось на аналітичний рахунок до субрахунку 372 щодо Шевченка.
На момент видачі Шевченку грошових коштів ані він підприємству, ані підприємство йому нічого не винні.
Борг Шевченка в розмірі підзвітної суми 800 грн. запишіть у дебет субрахунку 372, а належну йому суму компенсації витрачених коштів за затвердженим авансовим звітом у розмірі 1450 грн. — в кредит субрахунку 372.
Кінцеве сальдо отримаєте кредитове в сумі 650 грн. Тобто підприємство на дату затвердження авансового звіту лишилось винним Шевченку 650 грн.
А тепер дивимось аналітичний рахунок до субрахунку 372 щодо Петренка.

До видачі Петренку грошей під звіт ані у підприємства перед ним, ані у нього перед підприємством жодних заборгованостей немає. Початкове сальдо нульове.

Борг, що виник у Петренка перед підприємством у розмірі підзвітної суми 500 грн., запишіть у дебет субрахунку 372, а належну йому суму компенсації витрачених коштів за затвердженим авансовим звітом у

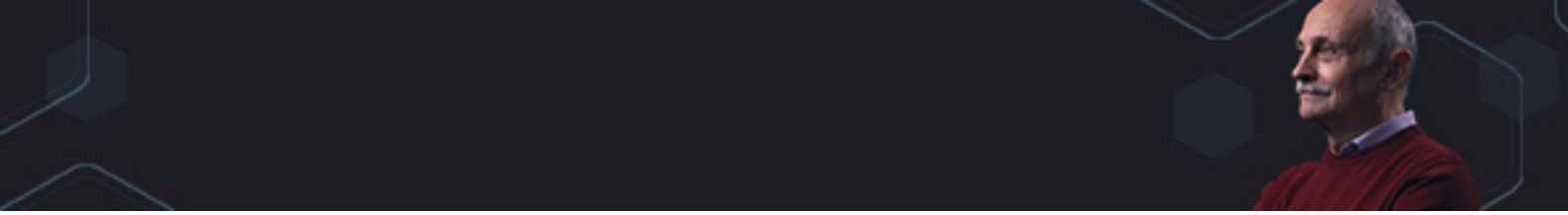

у розмірі 200 грн. — в кредит субрахунку 372.

Тут кінцеве сальдо щодо підзвітної особи Петренка вийде дебетовим у розмірі 300 грн.

Тобто Петренко лишився винним підприємству 200 грн. Які він, до речі, повинен повернути в певний строк.

**Зверніть увагу:** за одним і тим же субрахунком 372 у вас є потреба зафіксувати та бачити окремо кредитове сальдо 650 грн. (борг перед Шевченком) та окремо дебетове — 300 грн. (борг Петренка). І в жодному разі не згортати ці суми, отримавши безглузде «згорнуте» кредитове сальдо 350 грн...

Ось для чого вам потрібні активно-пасивні рахунки.

## Бухгалтерські записи (проводки)

А тепер повернемося до подвійного запису.

Окрім суто інформаційної, цей принцип забезпечує не менш важливу контрольну функцію захисту від ненавмисних помилок.

Дивіться. Як відомо, бухгалтерський облік відображає зміни величин об'єктів обліку в результаті господарських операцій підприємства. Так-от. Не смійтеся, але кожна балансова бухгалтерська проводка демонструє, так би мовити, «принцип збереження коштів»! :)

Тобто якщо за дебетом одного певного бухгалтерського рахунка відбулося зростання, то за кредитом другого певного бухгалтерського рахунка обов'язково повинно відбутися зменшення на таку ж суму. До копієчки!

Такі рахунки — їх обов'язково два! — називають кореспондуючими. Їх кореспонденція визначається сутністю господарської операції, яку вони відображають. Певні кореспонденції рекомендовані у згаданій Інструкції про застосування Плану рахунків. Зазвичай їх підказує облікова комп'ютерна програма. Тобто вам, як в тому анекдоті про супербухгалтера, лишається пам'ятати одне — «дебет зліва»... :)

Тому досить теорії. Будемо практикуватись!

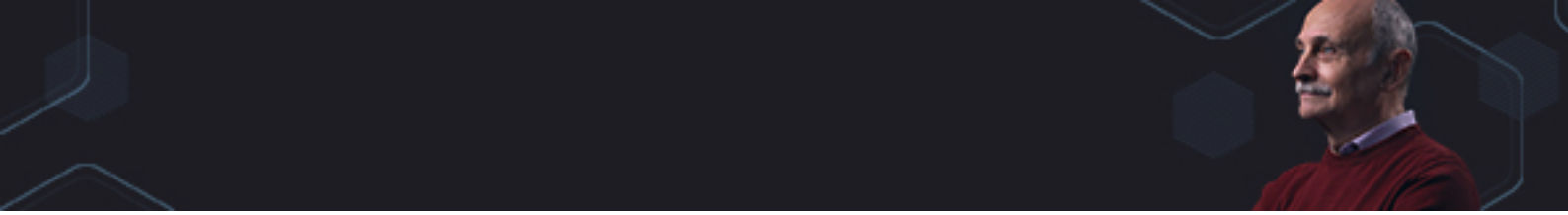

## Приклади типових проводок

### Приклад 2

*Операція: отримано з банківського рахунку і оприбутковано до каси підприємства 300 грн.*
*Дивіться: на банківському рахунку коштів поменшало, а в касі — побільшало. Звісно, на ту ж саму суму.*

У подвійному запису кореспондують два рахунки, на яких обліковують відповідні об'єкти:

— рахунок 30 «Готівка» та
— рахунок 31 «Рахунки в банках».

**Важливо**, що обидва ці рахунки — активні. Тому сальдо їх — дебетові.
І тому зменшення сальдо рахунка 30 відображайте записом за кредитом цього рахунка.

Відповідне збільшення сальдо рахунка 31 відображайте записом за дебетом цього рахунка.

Не зважайте на те, що за змістом операції першим я згадав рахунок, що кредитується. Так заведено, що оскільки дебет завжди зліва (згадайте анекдот), а запис у нашому правопису завжди йде зліва направо, то у цьому прикладі цю проводку запишіть так:

Дт 30 — Кт 31 — 300 грн.

Зрозуміло, що в обліковій програмі ви просто оберете потрібну кореспонденцію рахунків і наберете певну суму проводки.

### Приклад 3

*Операція: утриманий податок на доходи фізичних осіб 200 грн. із нарахованої зарплати працівника.*
У цьому разі борг з видачі коштів працівникові зменшився, адже він немов би «залишив» 200 грн. своїх коштів підприємству для того, щоб воно сплатило податок від нього до бюджету. За цим обов'язком підприємства борг останнього перед бюджетом збільшився на ту ж саму суму.

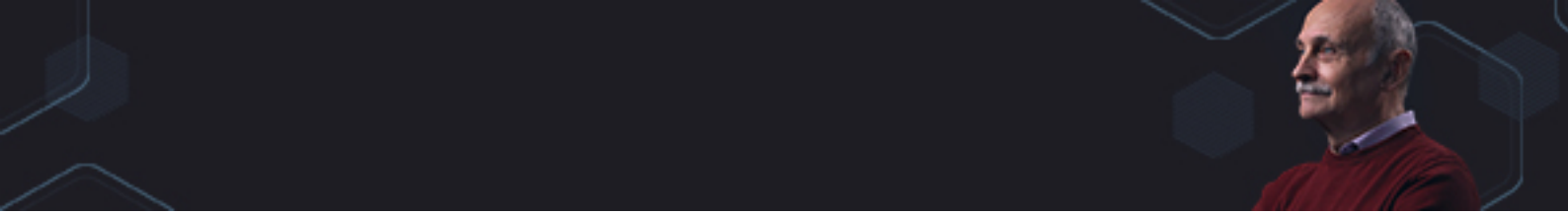

У подвійному запису кореспондують два рахунки, на яких обліковують відповідні об’єкти:

— рахунок 66 «Розрахунки за  виплатами працівникам» та
— рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами».

**Важливо**, що обидва ці рахунки — пасивні. Тому сальдо їх — кредитові.
І тому зменшення сальдо рахунка 66 відображайте записом за дебетом цього рахунка.
Відповідне збільшення сальдо рахунка 64 відображайте записом за кредитом цього рахунка.

Цей подвійний запис зробіть так:

Дт 66 — Кт 64 — 200 грн.

**Приклад 4**

*Операція: від постачальника отримано сировину вартістю 600 грн.*

*Зрозуміло, що у підприємства стало більше сировини. При цьому в нього виник борг перед постачальником у цій же сумі.*
У подвійному запису кореспондують два рахунки, на яких обліковують відповідні об’єкти:

— рахунок 20 «Виробничі запаси» та
— рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

Важливо, що на відміну від попередніх прикладів, перший з цих рахунків — активний, тоді як другий — пасивний. Тому сальдо рахунка 20 суто дебетове, а рахунка 63 навпаки — суто кредитове. А інша важлива відмінність: ця операція — увага! — збільшує сальдо обох рахунків.
І тому збільшення сальдо рахунка 20 відображайте записом за дебетом цього рахунка.
Відповідне збільшення сальдо рахунка 63 відображайте записом за кредитом цього рахунка.
Таким чином, цей подвійний запис зробіть так:

Дт 20 — Кт 63 — 600 грн.

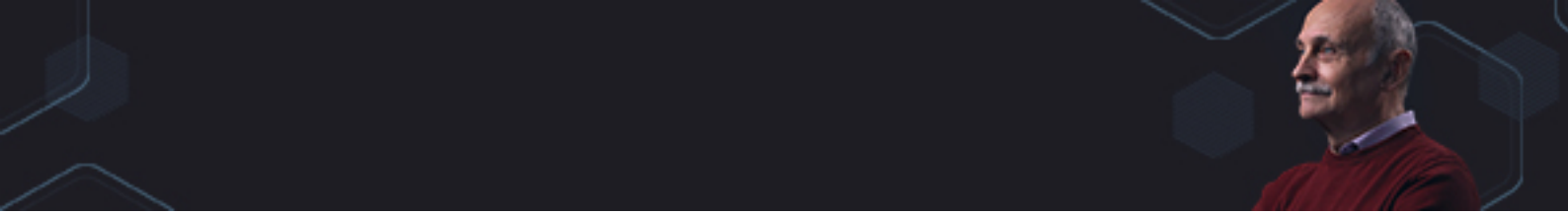

**Приклад 5**

*Операція: борг перед постачальником — скажімо, 600 грн. із попереднього прикладу — частково сплачений: з поточного рахунку підприємства перераховано 500 грн.*

Зрозуміло, що борг підприємства зменшився на 500 грн. При цьому на ту ж саму суму зменшились кошти на банківському рахунку підприємства. У подвійному запису кореспондують уже відомі вам два рахунки, на яких обліковують відповідні об'єкти:

— рахунок 31 «Рахунки в банках» та
— рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

Тут звертаю вашу увагу, що подібно до останнього прикладу перший із цих рахунків — теж активний, а другий — теж пасивний. Тому сальдо рахунка 31 суто дебетове, а рахунка 63 навпаки — суто кредитове. Проте є важлива відмінність від останнього прикладу: ця операція — увага! — зменшує сальдо обох рахунків.

Як ви зрозуміли, зменшення сальдо рахунка 31 відображайте записом за кредитом цього рахунка. Сподіваюсь, вас не збентежить те, що першим за порядком я називаю рахунок, що кредитується обговорюваною кореспонденцією.

Відповідне зменшення сальдо рахунка 63 відображайте записом за дебетом цього рахунка.

Тобто цей подвійний запис зробіть так:

Дт 63 — Кт 31 — 500 грн.

**Повторюю ще раз:** у бухгалтерському обліку запис за балансовими рахунками робіть неодмінно подвійним — за дебетом одного рахунка і за кредитом іншого рахунка із двох кореспондуючих.

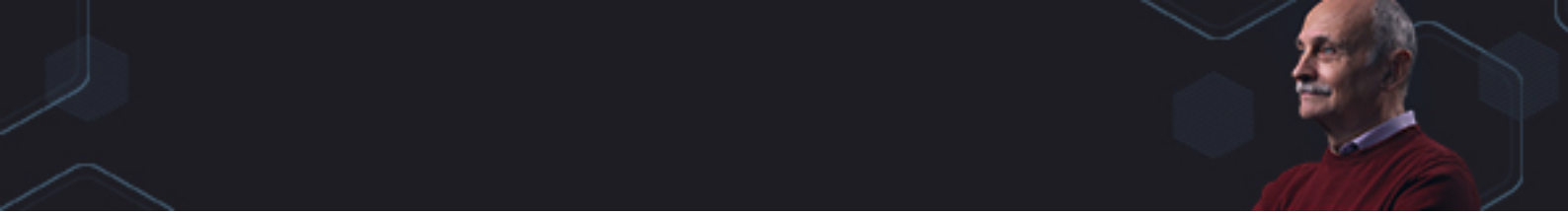

## Підстава для проведення — первинка

Так, бухгалтерський облік відображає зміни об’єктів обліку внаслідок господарських операцій. Але ці операції мають бути документально підтвердженими.

Для цього складають так звані первинні документи! Тільки поглянувши на такий документ, бухгалтер розмірковує, який рахунок потрібно дебетувати, а який — кредитувати, тобто якою буде проводка.

Про первинні документи ми ще поговоримо докладніше. Головне, що первинний документ повинен мати обов’язкові реквізити! І тоді такий документ буде, як говорив кіногерой: Остаточний папірець! Фактичний! Справжній!

**Важливо!** Не слід нехтувати оформленням таких документів:

- обов’язково письмовий договір;

- накладна або акт виконаних робіт/наданих послуг;

- податкова накладна — якщо ви — постачальник і платник ПДВ.

Навіть якщо ви з діловим партнером друзі, а може, навіть і родичі, і ви впевнені у ньому на всі 100, нехтувати зазначеними документами не варто ні в жодному разі.

Договір і накладна з підписами відповідальних осіб обов’язкові для бухгалтерського і податкового обліку та можуть стати у пригоді, наприклад, в суді. Але розмова про це — теж попереду.

До зустрічі!